

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

Sebeobrana a její etické aspekty

Vedoucí práce: Doc. Tomáš Machula, Ph.D., Th.D.

Autor práce: Roman Kopečný
Studijní obor: Pastorační asistence
Ročník: 5.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury, uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

30. března 2010

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Doc. Tomáši Machulovi Ph.D., Th.D.
za metodické vedení práce.

Děkuji Ing. Jindřichu Novákovi, CSc. za mnohaleté vedení v pravé sebeobraně.

OBSAH

ÚVOD	5
1 HLEDISKO ETICKÉ	7
1.1 Katechismus katolické církve	7
1.2 Summa theologická	10
1.3 Shrnutí	13
2 HLEDISKO SINDEFENDOLOGICKÉ	15
2.1 Co se k sebeobraně nabízí	16
2.2 Nutné podmínky pro odvrácení fyzického útoku	17
2.3 Nutnost vytvoření nového druhu sebeobrany	18
2.4 Sebeobrana MS-1	19
2.4.1 Počátek sebeobranné situace	23
2.4.2 Identifikace a její druhy	23
2.4.3 Výsledek řešení sebeobranné situace	25
2.4.4 Právní přípustnost nutné obrany	26
2.4.5 Použití KRPZ v sebeobraně MS-1	28
2.4.6 K problematice použití krajních forem násilí při řešení sebeobranných situací	33
2.5 Řešení situací sebeochranných	35
2.5.1 Bojové prostředky sebeochrany	36
2.5.2 Zdravotní rizika spojená s řešením sebeochranných situací	38
ZÁVĚR	39
Seznam literatury	41

ÚVOD

Cílem této práce je ukázat:

– co sebeobrana je,
– že sebeobrana pravého křesťana (či pravého humanisty neboli slušného občana) je:

- věcně možná,
- mravně povinná a měla by být
- právně přípustná.¹

Sebeobrana je disciplína, která se zabývá řešením sebeobraných situací, tedy vším, co vede k tomu, že se člověk ubrání nespravedlivému násilí. Vědní disciplína, která se touto problematikou zabývá, na jejímž základě bude dále posuzována věcná možnost se účinně bránit, se nazývá sindefendologie.²

Mravní přípustnost sebeobranu pak bude posuzována ze zorného úhlu etiky křesťanské, a to na základě „Katechismu katolické církve“.³

Výklad začne od nejdůležitějšího hlediska, kterým je hledisko etické. Protože – jak bylo výše uvedeno – bude tato práce posuzovat etické aspekty sebeobranu ze zorného úhlu křesťanské etiky, je třeba vzít za základní pramen KKC, tedy jeho 5. článek,⁴ věnovaný pátému přikázání „*Nezabiješ*“.⁵ A to proto, že „*Účelem tohoto katechismu je předložit uspořádaný a souhrnný výklad podstatných a základních složek katolického učení, jak o víře, tak o morálce, a to ve světle Druhého vatikánského koncilu a celkové tradice církve*“.⁶

KKC převedl text českého překladu původního latinského originálu příslušné části *Summy theologické*⁷ do jazyka dnešnímu čtenáři lépe srozumitelnému.

¹ NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Sebeobrana křesťana. *Střelecká revue*. 1996, 1, s. 9.

² Sindefendologie (z esperantského *sin* – sebe, *defendo* – obrana, *sindefendo* – sebeobrana) je vědecká disciplína o sebeobraně.

³ Dále jen KKC.

⁴ Srov. KKC, s. 553–555.

⁵ Srov. Ex 20,13.

⁶ Srov. KKC 11.

⁷ Srov. Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologická*, II–II, 64, 7.

Přesto, resp. právě proto považuji za zajímavé zde srovnání obou těchto textů provést a ukázat způsob kladení argumentů, protiargumentů a z nich vyvozeného závěru, jež jsou tak typické právě pro dílo sv. Tomáše.

Následovat bude především vymezení toho, co pravá sebeobrana je, za jakých podmínek je možná, a jaké možnosti účinné obrany obránce v reálné situaci má. Aby bylo lze na tyto základní otázky odpovědět, bude nutné nejprve definovat základní pojmy sebeobraně a její postuláty. Výklad bude důsledně vycházet ze sindefendologie.

Za posledních 29 let jsem přečetl a prostudoval řadu knih, publikací a článků, které se problematice sebeobraně věnují, převážně pak o sebeobraně pravé, ze sindefendologie vycházející. Protože vědění je také ze slyšení, účastnil jsem se nespočetného počtu přednášek autorů sindefendologických prací a také několika seminářů s danou problematikou souvisejících na Policejní akademii České republiky. Na semináři v roce 1993 jsem zde vystoupil s příspěvkem vlastním.⁸ Přesto, že sindefendologická literatura čítá v současné době více než 240 položek – knihy, monografie (v jazyce českém a esperantu), vysokoškolská skripta, články na pokračování v odborných časopisech, příspěvky ve sbornících Policejní akademie České i Slovenské republiky, atd., citováno bude v této práci pouze z několika z nich, především pak z práce ŠPIČKA, Ivan; NOVÁK, Jindřich. *Úvod do sebeobraně MS-1*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 1990. 158 s., která je jakýmsi kompendiem toho podstatného, co k datu vydání bylo v této oblasti publikováno a je vhodné pro uvedení do sindefendologické problematiky. Hlavní důvod takového postupu je ten, že tato vysokoškolská skripta sama odkazují na jednotlivé zdroje, a zájemce o problematiku tak má k dispozici na straně jedné souhrnnou práci, na straně druhé práci, která na další literaturu přímo odkazuje. V nezbytné míře ukáží, co pravá sebeobrana není a jak negativně se její existence projevuje či může projevovat při následném soudním projednávání případů nutné obrany u soudu.

⁸ KOPEČNÝ, Roman. Několik slov o sebeobraně. In *Aktuální problémy postavení a činnosti soukromých bezpečnostních a detektivních služeb*: Sborník. první. Praha: Policejní akademie České republiky, 1993. s. 105.

1 HLEDISKO ETICKÉ

1.1 Katechismus katolické církve

O problematice sebeobrany pojednává 5. článek KKC věnovaný pátému přikázání „*Nezabiješ*“.⁹

„*Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům: „Nezabiješ. Kdo by zabil, propadne soudu. Ale já vám říkám: Každý, kdo se na svého bratra hněvá, propadne soudu““.*¹⁰

Pojednání začíná o lidském životě, který je „*posvátný, protože již od počátku vyžaduje stvořitelskou činnost Boha a stále zůstává ve zvláštním vztahu ke Stvořiteli, svému jedinému cíli. Jen Bůh je pánem života od jeho počátku až k jeho konci. Nikdo a za žádných okolností si nemůže osobovat právo přímo či nepřímo zničit nevinnou lidskou bytost.*“¹¹

Úcta k lidskému životu je v kontextu svědectví dějin spásy uvedena vyprávěním příběhu Kaina a Ábela,¹² který odhaluje, že již od počátku lidských dějin byl v člověku hněv a žádosťivost jako následky prvotního hříchu. Člověk se stal nepřítelem svého bližního. Bůh prohlašuje tuto bratrovraždu za ničemnost: „*Cos to učinil? Slyš, prolitá krev tvého bratra křičí ke mně ze země. Budeš nyní proklet a vyvržen ze země, která rozevřela ústa, aby z tvé ruky přijala krev tvého bratra.*“¹³

Nesmíme zapomínat na skutečnost, že Smlouva Boha a lidstva je protkána připomínkami na božský dar života a na vražedné násilí člověka:

⁹ Srov. Ex 20,13.

¹⁰ Srov. Mt 5,21-22.

¹¹ Srov. Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, instr. 5, AAS 80 (1988), s. 70–102.

¹² Srov. Gn 4,8-12.

¹³ Srov. Gn 4,10-11.

"A krev, která vás oživuje, budu vyhledávat. Budu za ni volat k odpovědnosti každé zvíře i člověka... Kdo prolíje krev člověka, toho krev bude člověkem prolita, neboť člověka Bůh učinil, aby byl obrazem Božím".¹⁴

Starý zákon považoval krev vždy za posvátné znamení života.¹⁵

Za velmi důležité je třeba považovat upřesnění pátého přikázání: *"Nepřipustíš, aby byl zabit nevinný a spravedlivý".¹⁶* Svévolné zabití nevinného je definováno jako vražda. *„Zákon, který zakazuje tuto vraždu, má všeobecnou platnost, zavazuje všechny a každého, vždy a všude.“¹⁷*

Nový zákon požadavky stupňuje, když v horském kázání Pán připomíná přikázání: *„Nezabiješ“* a rozšiřuje jej zákazem hněvu, zášti a pomsty.

Po tomto uvedení do problematiky se dostáváme k vlastnímu vymezení etické přípustnosti oprávněné obrany. Oprávněná obrana osob a společnosti netvoří výjimku ze zákazu zabít nevinného, což je svévolná vražda. Z osobní obrany mohou vzejít dva důsledky, prvním z nich je uchování vlastního života; zatímco druhým je zabití útočníka...¹⁸ *„Jen první je chtěné, druhé nikoliv.“¹⁹*

Důraz je kladen na „lásku k sobě“, jako hlavní zásadu mravnosti, z čehož vyplývá oprávněnost prosazování svého práva na život při jeho obraně, a to i tehdy, *„když je obránce donucen zasadit útočníkovi smrtelnou ránu.“²⁰*

KKC uvádí „překlad“ do moderní češtiny původního českého překladu textu Sv. Tomáše Akvinského,²¹ který je pro dnešního čtenáře již obtížně „čitelný“; jak bude na jiném místě ukázáno srovnáním s textem původního českého překladu.

"Jestliže někdo při obraně vlastního života užívá většího násilí, než je nezbytné, je jeho čin nedovolený. Jestliže však reaguje s přiměřenou umírněností, pak je obrana oprávněná... A není nutné pro spásu duše, aby se

¹⁴ Srov. Gn 9,5-6.

¹⁵ Srov. Lv 17,14.

¹⁶ Srov. Ex 23,7.

¹⁷ Srov. KKC 2261.

¹⁸ Srov. Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologická, II-II, 64,7.

¹⁹ Srov. KKC 2263.

²⁰ Srov. KKC 2264.

²¹ Srov. Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologická, II-II, 64,7.

někdo zřekl oprávněné obrany, aby se vyhnul zabití druhých: protože člověk je povinen se víc starat o svůj život než o život druhých.²²

A KKC jde ještě dál, když právo na oprávněnou obranu rozšiřuje i na „závažnou povinnost toho, kdo je odpovědný za život druhých, za obecné blaho rodiny nebo občanského společenství“.²³

Přestože je sebeobrana obvykle chápána jako obrana sebe sama, je třeba ji správně chápat v širším smyslu, tedy i jako obranu společnosti proti každému útočníkovi: „Hájit obecné blaho společnosti vyžaduje, aby byl každý útočník zneškodněn.“²⁴ Na základě výše uvedeného pak tradiční učení církve uznalo, že je „odůvodněné právo a povinnost právoplatné veřejné moci ukládat tresty přiměřené závažnosti zločinu, aniž by vylučovala, v případech krajní závažnosti, trest smrti. Z podobných důvodů mají nositelé veřejné moci právo použít zbraní k odvrácení útočníka od občanského společenství svěřeného jejich odpovědnosti.“²⁵

Cíl, tedy smysl trestu, je „napravit nepořádek způsobený vinou“; jeho dobrovolné přijetí viníkem pak může mít i hodnotu smírnou. Zásadní důležitost má pak preventivní účinek trestu, kterým je „obrana veřejného pořádku a bezpečnost osob“.²⁶ Nelze zapomenout ani na možnou nápravu viníka,²⁷ jako léčebnou hodnotu trestu.

Závěr pátého článku KKC zmiňuje konečně důležitou zásadu, kterou vztahuje na veřejnou moc, je však třeba ji aplikovat i na jednotlivce, jak plyne z požadavku „přiměřené umírněnosti“: „Dostačují-li nekrvavé prostředky k obraně lidských životů před útočníkem a k ochraně veřejného pořádku a bezpečnosti osob, veřejná moc se omezí na tyto prostředky, protože lépe odpovídají konkrétním podmínkám obecného blaha a více se shodují s důstojností lidské osoby.“²⁸

²² Srov. KKC 2264.

²³ Srov. KKC 2265.

²⁴ Srov. KKC 2266.

²⁵ Srov. tamtéž.

²⁶ Srov. tamtéž.

²⁷ Srov. Lk 23,40–43.

²⁸ KKC 2267.

1.2 Summa theologická

Jak bylo výše uvedeno, KKC převedl text českého překladu původního latinského originálu *Summy theologické*²⁹ do jazyka dnešnímu čtenáři lépe srozumitelnému. Na tomto místě považuji za vhodné uvést text celého původního českého překladu. A to nejen pro možné porovnání obou českých překladů, ale především jako ukázkou kladení argumentů, protiargumentů a z nich vyvozeného závěru, postupu tak signifikantního právě pro dílo sv. Tomáše.

Summa theologická, druhá část, druhý díl, 64. o vraždě, 7. zda je někomu dovoleno někoho zabít při sebeobraně

II-II q. 64 a. 7 arg. 1

Při sedmé se postupuje takto: Zdá se, že nikomu není dovoleno zabít někoho při sebeobraně. Praví totiž Augustin, Publikol.: "O zabíjení lidí, aby od nich nebyl někdo zabit, nelíbí se mi rada, leč by snad byl vojínem nebo by zastával veřejný úřad, že by to nečinil pro sebe, nýbrž pro jiné, přijav zákonnou moc, přísluší-li jeho osobě." Ale ten, kdo při sebeobraně někoho zabije, zabije ho proto, aby sám nebyl od něho zabit. Tedy, zdá se, že je to nedovolené.

II-II q. 64 a. 7 arg. 2

Mimo to, v I. O. svob. rozhod., se praví: "Jak jsou před božskou prozřetelností svobodni od hříchu, kteří pro ty věci, kterými dlužno pohrdati, zabitím člověka jsou poskvrněni?" Těmi pak věcmi praví že se musí pohrdati, které lidé mohou ztratiti nechtějíce, jak je z řečeného patrné. Z těch však přední je život tělesný. Tedy pro zachování tělesného života nikomu není dovoleno zabít člověka.

II-II q. 64 a. 7 arg. 3

Mimo to papež Mikuláš I. praví: "O duchovních, ohledně nichž ses tázal, totiž kteří při sebeobraně zabili pohana, zda potom, napraveni pokáním, mohou

²⁹ Srov. Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologická*, II-II, 64,7.

vstoupiti do dřívějšího stavu, nebo do vyššího postoupiti, věz, že my žádnou příležitost nedáváme, ani žádné dovolení jim neudělujeme, jakýmkoliv způsobem zabítí jakéhokoliv člověka." Ale k zachovávání mravních předpisů jsou zavázáni společně duchovní i laici. Tedy ani laikům není dovoleno zabítí někoho při sebeobraně.

II-II q. 64 a. 7 arg. 4

Mimo to vražda je těžší než jednoduché smilstvo nebo cizoložství. Ale nikomu není dovoleno dopustiti se jednoduchého smilstva nebo cizoložství nebo kteréhokoli smrtelného hříchu pro zachování vlastního života, protože životu duchovnímu jest dáti přednost před tělesným. Tedy nikomu není dovoleno při sebeobraně jiného zabítí, aby zachoval vlastní život.

II-II q. 64 a. 7 arg. 5

Mimo to, je-li strom špatný, i plody, jak se praví, Mat. 7. Ale samo hájení sebe se zdá nedovolené, podle onoho Řím. 12: "Nehajte se, nejmilejší." Tedy i zabití člověka, odtud vycházející, je nedovolené.

II-II q. 64 a. 7 s. c.

Avšak proti jest, co se praví Exod. 22: "Bude-li zloděj přistižen, dobývá se do domu, nebo podkopává, a dostav ránu, zemře, nebude ten, kdo ho udeřil, vinen krví." Ale mnohem spíše je dovoleno hájiti vlastní život než vlastní dům. Tedy ani když někdo zabije někoho při hájení svého života, nebude vinen vraždou.

II-II q. 64 a. 7 co.

Odpovídám: Musí se říci, že nic nepřekáží, aby jeden skutek měl dva účinky, z nichž pouze jeden je v úmyslu, druhý však je mimo úmysl. Mravní skutky však přijímají druh podle toho, co se zamýšlí, nikoliv však z toho; co je mimo úmysl, protože to je případkově, jak je patrné ze shora řečeného. Ze skutku tedy někoho; hájícího sebe, může následovati dvojí účinek: jeden totiž, zachování vlastního života, druhý pak zabití útočníka. Takový tedy skutek z toho, že v úmyslu je

zachování vlastního života, nemá ráz nedovoleného, protože to je každému přirozené, aby se zachovával v bytí, pokud může. Může však nějaký skutek, vycházející z dobrého úmyslu, stát se nedovoleným, jestliže není úměrný cíli. A proto jestliže někdo k hájení vlastního života užívá většího násilí, než je třeba, bude to nedovolené. Jestliže však mírně odráží násilí, bude to dovolené hájení, neboť podle práv "odraziti násilí násilím je dovolené s umírněností bezúhonné obrany." Není však třeba ke spáse, aby člověk opomenul úkon umírněné obrany, by se vyhnul zabítí druhého, protože člověk je povinen více se starati o svůj život než o život cizí.

Ale poněvadž zabítí člověka není dovoleno, leč veřejnou mocí pro společné dobro, jak je patrné ze shora řečeného, je nedovoleno člověku míti v úmyslu zabítí člověka, aby sebe hájil, leda tomu, kdo má veřejnou moc, jenž zamýšleje zabítí člověka ke své obraně, směřuje tím ke společnému dobru, jak je patrné u vojáka, bojujícího proti nepřítelům a u soudcova služebníka, bojujícího proti zločincům. Ačkoliv i tito hřeší, jestliže jsou vedeni soukromou choutkou.

II-II q. 64 a. 7 ad 1

K prvnímu se tedy musí říci, že výroku Augustinovu se musí rozuměti pro ten případ, kdy někdo zamýšlí zabítí člověka, aby sebe osvobodil od smrti.

Pro týž případ se rozumí výroku, uvedenému z knihy o Svob. rozhodování. Pročež se praví výslovně: "pro tyto věci", čímž se označuje úmysl.

II-II q. 64 a. 7 ad 2

A z toho je patrná odpověď k druhému.

II-II q. 64 a. 7 ad 3

K třetímu se musí říci, že nepřípustnost: následuje po skutku vraždy, i když je bez hříchu, jak je patrné u soudce, jenž spravedlivě někoho odsoudil na smrt. A proto duchovní, i když při sebeobraně někoho zabije, je nepřípustný, ačkoliv nemá v úmyslu zabítí, nýbrž sebe brániti.

II-II q. 64 a. 7 ad 4

Ke čtvrtému se musí říci, že skutek smilstva nebo cizoložství není řízen k zachování vlastního života z nutnosti, jako skutek, z něhož někdy následuje vražda.

I-II q. 64 a. 7 ad 5

K pátému se musí říci, že se zde zakazuje obrana, která je s touhou po pomstě Pročež praví Glossa: "Nebraň se," to jest "neoplácejte protivníkům".

1.3 Shrnutí

*„Podle největšího křesťanského teologa Tomáše Akvinského... se v bibli sdělují – pro ty, kdo nejsou schopni chápat rozumová jsoucna – pod podobou jsoucna smyslových jsoucna rozumová. Tato rozumová jsoucna jsou existenciální povahy, orientující k realizaci smyslu smrti a života skrze pravý duchovní život, mentální průpravou, a jsou odhalitelná zase jen duchovním životem.³⁰ Je tedy možné se účinně bránit útočnickovi způsobem, který obsahuje nebezpečí jeho zabití tak, aby to bylo v souladu s příkázáním „nezabiješ“? S odkazem na výše citovanou část Theolog. summy II-II, ot. 64, čl. 7 je třeba učinit závěr, že **„Křesťanu je tedy dovoleno v sebeobraně útočníka zabít, je-li to nutné pro záchranu vlastního nebo cizího života, pokud úmysl zabít není výlučným principem nutné obrany.**“³¹ Kromě již uvedeného píše Tomáš Akvinský: „A proto, je-li nějaký člověk nebezpečný společnosti a kazí ji svým hříchem, chvalitebně a prospěšně je zabít, aby se zachovalo společné dobro... A Přísl. 11 se praví: „Kdo je hloupý, bude sloužit moudrému“ A proto, ač je samo sebou zlem zabítí člověka zůstávajícího v jeho hodnotě, může to být dobré, jako zabítí zvíře. Horší je totiž špatný člověk než zvíře a více škodí, jak praví Filozof v I. Polit.*

³⁰ NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Sebeobrana křesťana. *Střelecká revue*. 1996, 1, s. 9.

³¹ Srov. tamtéž.

a v VII. *Ethic...* Kdykoliv však zabitím zlých nehrozí nebezpečí dobrým, nýbrž spíše ochrana a spása, tu dovoleně mohou býti zabiti.³²

Z uvedeného plyne, že „být křesťanem tudíž od nikoho nevyžaduje neodporovat zlu, a tím je na světě pomáhat rozšiřovat, ale právě naopak. Tím se sice zlo ze světa neodstraní, ale alespoň minimalizuje.“³³

„Kdyby všichni lidé vždy správně a účinně aplikovali pravé morální zásady (např. křesťanské), nemohly by vzniknout situace, při jejichž řešení by bylo používáno násilí. Takové jednání nazýváme **pravé**. Skutečné situace jsou zcela jiné. Kdo si přečetl špalíček nějakých kramářských písní z počátku minulého století či soudničky z konce minulého století, z období první republiky, komunistické diktatury nebo i z poslední doby, nalézají tam příběhy co do druhu podobné. Analogické příběhy nalezneme ve smolných knihách ze začátku novověku a v písemnostech všech dob. Zřejmě existuje určité nezanedbatelné procento lidí nezasazitelných reálnými výchovnými vlivy nebo obavou z trestu, kteří budou násilí používat buď ke zjevně kriminálním cílům (loupeže, pomsta, odreagování vzteku apod.), nebo bez patrného výslovného motivu. Je iluzí se domnívat, že správná výchova může tento problém vyřešit úplně. Člověk mající sklon k agresivnímu jednání, jehož mysl není s to brát v úvahu důsledky činu zahrnující časoprostorový interval několika minut nebo hodin, bude ve svém jednání nutně nevypočitatelný. U lidí, kteří jsou schopni uvažovat ve větších časoprostorových dimenzích a hledají dobro užitečné (*bonum utile*) a smyslově potěšující (*bonum delectabile*), může mít výchova již větší úspěch.“³⁴

Pokud člověk má dostatečně zdůvodněné etické oprávnění použití krajních forem násilí v některých životních situacích, a přesto, že zachování vlastního života je pro lidskou bytost jedním ze základních pudů, je vhodné si položit otázku, proč se vůbec bránit? K čemu zachovávat v danou chvíli svůj život, když

³² Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologicá*, II-II, 64,2.

³³ Srov. NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. *Sebeobrana křesťana. Střelecká revue*. 1996, 1, s. 9.

³⁴ Srov. NOVÁK, Jindřich; SKOUPÝ, Otakar; ŠPIČKA, Ivan. *Sebeobrana a zákon*. Praha: Klavis, 1991. s. 1.

jednou tak jako tak skončí. Není tedy lhostejno, kdy to bude? Na tuto otázku je třeba hledat racionální odpověď.

Z pohledu hédonistického, kdy *bonum delectabile* je převažujícím principem života takového člověka, je takto položená otázka absurdní. Jeho virtuálním cílem je užívat si co nejvíce a co nejdéle.

V předešlé části této práce bylo pojednáno o oprávněnosti sebeobrany ze zorného úhlu křesťanské etiky, což předpokládá, že tato etika je i kritériem hodnocení nikoli pouze tohoto aspektu sebeobrany, ale také – a to především – smyslu, tedy cíle, sebeobrany. Odpověď na tuto otázku tedy musíme – pro zachování logické konsistence – hledat také v této etice. Pokud člověk zemře a není ve stavu posvěcující milosti, je v nebezpečí vyloučení z Kristova království, tedy v nebezpečí, že nedosáhne správného posledního cíle.³⁵ To by mělo být důvodem dostačujícím pro další úvahy o sebeobraně vlastní.

2 HLEDISKO SINDEFENDOLOGICKÉ

V předchozí části bylo ukázáno, že za určitých okolností je sebeobrana, při které případně dojde k zabití útočníka, eticky přípustná a z jakého důvodu se má člověk vůbec bránit.

Na tomto místě je třeba ukázat, za jakých okolností a zda vůbec je sebeobrana reálně možná. Nejprve však popíšeme situaci,³⁶ ve které se obvykle nachází člověk, který se dostal až k rozhodnutí, že je třeba některé životní hodnoty bránit proti nespravedlivému násilí.³⁷

³⁵ Srov. KKC 1854–1864.

³⁶ Pojem situace je jeden ze stěžejních pojmů – populací běžně používán bez hlubšího pochopení – který bude vysvětlen dále.

³⁷ Přívlastek „nespravedlivé“ je zde nutno explicitě uvádět. Postmoderní společnost dnešní doby je totiž plná různých prohlášení, článků, ba i zákonů, ve kterých se zcela nereflexivně vyzývá k tomu, aby bylo veškeré násilí vyloučeno ze života občanů. Katastrofální důsledky tohoto postoje, které jsou patrné v rodinách, školách i v životě dospělých, bude muset – a někdy s tragickými dopady – řešit i potenciální zájemce o sebeobranu.

2.1 Co se k sebeobraně nabízí

Zdálo by se tedy, že teď již nic nebrání tomu, aby se člověk – rozhodnutý bránit své zdraví a život, případně zdraví a život svých bližních – tomuto pouze naučil.³⁸ Podobně jako v jiných oblastech lidské činnosti, i zde takový zájemce narazí na zcela zásadní problém. Zjistí, že je tu nepřeberné množství různých nabídek, jak se bránit. Vývěsky na veřejných místech, časopisy, knihy, internet. Záplava často i ilustrativně velmi zdařilých reklam, a nikde žádné jasné kritérium pravdivosti, podle kterého volit. Je to opravdu nezáviděníhodná situace, ve které se takový člověk ocitá v běžném životě sice velmi často, ale to bývají obvykle věci marginálního významu – např. při obstarávání si spotřebního zboží, výběru školy, partnera, atd. Zde má však řešit situaci významu zásadního, kde půjde v budoucnosti o zachování zdraví, případně života, jeho nebo jeho bližního. Pokud v každodenních záležitostech mohl volit lehkovážně, v tomto případě to rozhodně není namístě.

Nejpravděpodobnější je, že se setká s pojetím sebeobrany vycházející z instinktivistické nebo fiktivní koncepce (dále jen **if-koncepce**).³⁹ Tak např. knihy, vycházející z této koncepce popisují, jak se má Defo⁴⁰ bránit Atovi,⁴¹ který jej:

- uchopil oběma rukama za paže u zápěstí;
- drží jednou rukou za šaty na hrudníku;
- chytil za krk;
- chce udeřit pěstí do obličeje nebo
- pevně sevřít pažemi kolem těla;
- chce kopnout nebo
- bodnout nožem nebo
- udeřit holí nebo
- bodnout prsty do očí atd.

³⁸ Zde se předpokládá, že uvažujícímu jedinci již bude zřejmé, že podobně jako jiným dovednostem, i této je třeba se nejprve naučit.

³⁹ Srov. NOVÁK, Jindřich; SKOUPÝ, Otakar; ŠPIČKA, Ivan. *Sebeobrana a zákon*. Praha : Klavis, 1991. s. 9.

⁴⁰ Defo = obránce (ten, kdo má zvítězit).

⁴¹ Ato = útočník (ten, kdo má být poražen).

V nejlepším případě je někdy doporučováno zahajovat boj z blízké výpadové vzdálenosti, tj. ze vzdálenosti, kde Ato či Defo dosáhnou na svého protivníka až po výpadu o cca délku svého chodidla. Zda jsou popisované obranné akce vůbec uskutečnitelné, se jednoduše předpokládá, platným způsobem to ale doloženo není. Postup chování Defa podle if-koncepce sebeobrany lze tedy shrnout takto: *„Ato přistoupí k Defovi na výpadovou nebo kratší vzdálenost a odtud – zpravidla za chvíli, po eventuálním dalším přiblížení se, slovní výměně, vyhrožování apod. nebo přímo – zahajuje svou útočnou akci.“*⁴² Jak je patrné, sebeobranná situace zde začíná až útokem Ata, v jehož průběhu má Defo zvolit vhodnou akci obrannou, a tu uskutečnit. V tomto pojetí sebeobranná situace vzniká – jak je patrné – až zahájením Atova útoku. Autoři sebeobran if-koncepce – jak plyne z kontextu příslušné literatury – jí rozumějí jakoukoli situaci, v níž se Defo brání blíže neurčenému násilí Ata za podmínek, které nejsou regulovány sportovními pravidly.

V knihách o sebeobraně vycházejících z if-koncepce jejich autoři bez jakéhokoli důkazu často tvrdí, že protivníka lze přemoci, aniž by mu bylo jakkoli ublíženo, a aniž by Defo při své obraně, je-li provedena správně, riskoval své poškození. Podle některých tvrzení v těchto knihách obsažených se lze ubránit tak, aby útočník nejen nebyl zabit, nýbrž ani poraněn, neozbrojený člověk se může ubránit bez rizika vlastního poranění muži ozbrojenému chladnou zbraní, a silnému muži se může úspěšně ubránit i slabá žena! Jak bude ukázáno dále, toto všechno jsou nesmysly.

2.2 Nutné podmínky pro odvrácení fyzického útoku

Má-li Defo úspěšně odrazit útok svého protivníka, musí k tomu disponovat vhodnou obrannou akcí. Tato akce musí být uskutečněna za dobu, kterou k tomu Defo v podmínkách řešení sebeobranné situace má. Zde vzniká potíže. Rychlé údery (kopy = údery uskutečňované nohou nebo její částí, úhozy = údery

⁴² NOVÁK, Jindřich; SKOUPÝ, Otakar; ŠPIČKA, Ivan. *Sebeobrana a zákon*. Praha : Klavis, 1991. s.9.

uskutečňované ostatnímu částmi těla než nohama, tedy především pažemi nebo jejich částmi; úder = úhoz nebo kop) jsou proveditelné za dobu kratší, než kolik činí prostá reakční doba člověka na standardní vizuální signál (např. rozsvícení světélka). V boji ale nejde o prostou reakční dobu, nýbrž o reakční dobu s volbou, a ne na standardní vizuální signál, nýbrž na signál nestandardní, totiž na Atovu bojovou akci, tato reakční doba je ještě delší. Po uplynutí reakční doby se člověk teprve začne hýbat, tedy např. provádět svou akci obrannou. Za těchto podmínek, ať již je obranná akce jakkoli rychlá, Defo s ní přijde nutně pozdě. Toto je základní deficit všech soustav sebeobran if-koncepce, neboť **začíná-li sebeobranná situace Atovým útokem a zaútočí-li Ato bojovou akcí, která trvá kratší dobu než Defova reakční doba spolu s jeho správně zvolenou akcí obrannou, např. vhodným úderem, Defo bude nutně Atovým správně provedeným útokem z boje vyřazen**, tj. zbaven vědomí, vážně poraněn nebo zabit. Protože útočnou akci v popsaném případě volí Ato, nemá smysl uvažovat o případech, kdy Ato takto snad nezaútočí, neboť jde-li o vlastní život, je třeba počítat s nejhorším.

2.3 Nutnost vytvoření nového druhu sebeobrany

Z výše řečeného plyne, že buď lze nějak zásadní nedostatky sebeobran if-koncepce odstranit, nebo sebeobrana jako racionální činnost není možná; v boji by pak zvítězil ten, kdo by byl rychlejší, silnější nebo bezohlednější. Tento úsudek je ukvapený. Uvedené nedostatky sebeobran if-koncepce jsou sice neodstranitelné, to ale nutně neznamená, že nemůže existovat sebeobrana jiného typu nežli jsou sebeobrany if-koncepce.

Diskrepanci mezi trváním aktuální reakční doby (případně spolu s trváním akce obranné) objevil na počátku 50. let dvacátého století v Praze Ing. I. Špička; ten pak také vytvořil základní principy vědecké nauky o sebeobraně, sindefendologie. Jednou z praktických aplikací této nové vědecké nauky je sebeobrana MS-1, jejíž principy dále budou v míře nezbytné k pochopení problematiky řešení sebeobranných situací vysvětleny.

2.4 Sebeobrana MS-1

Aby bylo možno určit, co sebeobrana je, je nejprve třeba vymezit pojem situace.

„Situací nazýváme všechno to, co při dosahování cíle účastníkem (subjektem) situace se uplatňuje nebo může uplatňovat jako vliv záporný nebo kladný.“⁴³

Řekne-li tedy někdo, že v *objektivně dané situaci nemohl učinit nic jiného než...* neví zřejmě, co říká, nebo se snaží trapným způsobem omluvit svou neschopnost nebo lajdáctví; pokud by slova v *objektivně dané situaci* měla znamenat v situaci *nezávislé na člověku*, pak to rozhodně nemůže být jakákoli situace, protože ta je vždy definována cílem, k němuž aktivita subjektu směřuje. A aktivita subjektu, pokud je to kon lidský, na svém subjektu nezávislá není a být ani nemůže.

Situace, v nichž došlo nebo může dojít k expozici rušivého vlivu, nazýváme **úporné**. Jsou dvou typů: **kolizní** (zdrojem rušivého vlivu jsou interakce cílů jednoho subjektu), nebo **konfliktní** (zdrojem rušivého vlivu jsou interakce cílů dvou nebo více subjektů). Konfliktní situace, v nichž se k řešení používá násilí, se nazývají **bojové**.

Mluvíme-li o bojových situacích, není zde řečeno, oč je boj veden. Je možno je řešit bez jakéhokoli vztahu ke křesťanské nebo jakékoli jiné, třeba jen poněkud přijatelné, etice. Slušného člověka⁴⁴ ale musí smysl boje zajímat; pak je-li veden pro pravé hodnoty (ty člověka alespoň od Boha neodvádějí), dostáváme se k situaci sebeobraně. Ta je v sebeobraně MS-1 definována takto (tzv. první postulát sebeobrany): **Bojové situace, ve kterých je jedinec (nebo malá skupina) oprávněn z důvodů eticky a společensky závažný k dosažení svého cíle použít proti jedinci nebo malé skupině lidí krajních forem násilí, jsou situace sebeobraně**. Definiční znaky "eticky" a "společensky" nemají nezávislý význam. Etika spočívající na pravých humanitních ideálech obsahuje ovšem

⁴³ Srov. ŠPIČKA, Ivan; NOVÁK, Jindřich. *Úvod do sebeobrany MS-1*. Vyd. 1. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 1990. s. 1.

⁴⁴ Ten, který alespoň nepřekračuje zákony a chová se kulturně.

i nezbytnou společenskou závažnost. Oba znaky jsou uvedeny proto, aby byl zdůrazněn též altruistický rozměr multisignální⁴⁵ etiky⁴⁶.

Použití krajních forem násilí může vést – jak již bylo řečeno – k zbavení protivníka vědomí, k jeho vratnému nebo nevratnému poškození nebo zabití. To hrozí jak Defovi, tak Atovi.

V životě se člověk setkává i se situacemi, ve kterých je sice oprávněn použít ze shora uvedených důvodů k jejich řešení násilí, nikoli však jeho krajních forem; takové situace byly nazvány **sebeochranné**. Právě toto je zcela zásadní rozlišení bojových situací, jehož nedodržení, teoretické i praktické, vede k fatálním důsledkům, jak bude ukázáno na jiném místě. Prvý postulát sebeobrany tedy definoval, co sebeobranná situace je.

Je logické položit si nyní otázku, zda sebeobranné situace vůbec existují, tedy zda by nebylo možno situace, v nichž se Defo musí bránit krajním formám násilí ze strany Ata (Atů), vždy úspěšně vyřešit i bez nebezpečí vážného poškození nebo zabití protivníka.

Pokud má být bojový prostředek použitelný pro řešení sebeobranných situací, musí být v maximální možné míře účinný, tj. musí zasaženému znemožnit co možná nejdříve pokračovat v boji⁴⁷. Tyto prostředky jsou však ze zásadních důvodů pro zdraví nebo život zasaženého vždy nebezpečné. I když např. tvrdý úder Ata zbaví na chvíli vědomí, nikdo nezaručí, že způsobí právě jenom to. Ale i kdyby se Defo snažil Ata vyřadit z boje ostatními bojovými akcemi, tomuto riziku se nevyhne, navíc si však značně sníží pravděpodobnost, že se mu podaří sebeobrannou situaci vyřešit úspěšně, rezignoval by tedy na splnění třetího postulátu sebeobrany MS-1, což by bylo pošetilé. Z uvedeného nutně plyne, že přijmeme-li, že jsme oprávněni bránit naše cíle (např. zachování svého života) i krajními formami násilí (a jinak je bránit nelze), musíme přijmout i definici

⁴⁵ Předmětem multisignální identifikace je mutisignální objekt (dále viz str. 24).

⁴⁶ Srov. ŠPIČKA, Ivan; NOVÁK, Jindřich. *Úvod do sebeobrany MS-1*. Vyd. 1. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 1990. s. 1.

⁴⁷ Představy o prostředcích, které jsou na jedné straně účinné, na straně druhé však pro člověka bezpečné, jsou fiktivní. Míra účinnosti je vždy vykoupena mírou rizika pro zdraví a život.

sebeobraně situace tak, jak ji podává prvý postulát sebeobrany MS-1, a odtud je třeba při konstrukci sebeobrany vycházet.

Existuje způsob útoku, který Defovi dává možnost dosáhnout při řešení sebeobraně situace svého spravedlivého cíle, aniž by Atovi nutně muselo být ublíženo, bude-li se chovat rozumně; tím je útok hrozbou. Vyřkne-li Defo vůči Atovi hrozbu, již se ten skutečně bojí, je pravděpodobné – ne však nutné – že Ato od své nežádoucí činnosti upustí, a Defo tak dosáhne svého spravedlivého cíle, aniž by byl poškozen sám nebo jeho protivník. Tuto hrozbu lze uskutečnit nejúčinněji krátkou ruční palnou zbraní (= KRPZ). Pokud je to možné, tomuto prostředku k řešení sebeobraně situací budeme dávat proto přednost.

Pochopitelně, domnívá-li se Ato, že Defo pro svůj strach ze soudní dohry případu, kde by se mu sindefendologicky nevzdělaná soudkyně či její kolega pomstili za poškození lotra, nevystřelí (tomu jej naučily desetiletí trvající nespravedlivé výroky soudů, hájících lotry), Defovu hrozbu nemusí brát vážně; pak Defo – má-li zastavit Atovu trestnou činnost – vystřelit a Ata zneškodnit výstřelem musí.

Útok hrozbou KRPZ má ještě jednu neocenitelnou výhodu: bránit se jím může stejně dobře mladý atlet jako pouze obtížně se pohybující invalida, neboť ke stisku měkké spouště stačí síla jen velmi malá. To většina ostatních bojových prostředků, jež jsou pro řešení sebeobraně situací v rámci sebeobrany MS-1 k dispozici (a jakékoli jiné sebeobrany), ani zdaleka neumožňuje.

Pro zdraví či život protivníka nejsou zcela bez nebezpečí ani relativně zdravotně nezávadné bojové prostředky sebeochrany, navíc je však jejich účinnost značně nižší nežli jak je tomu u bojových prostředků sebeobrany.

Zde tedy předpokládám, že zájemce o sebeobranu již zjistil, že sindefendologie existuje, a v tuto chvíli alespoň intuitivně nahlíží zcela zásadní rozdíl mezi touto vědeckou disciplínou a ostatními „sebeobranami“ if-koncepcí. V opačném případě by totiž bylo věcí pouhé nahodilosti, jakou z těchto fiktivních cest by zvolil. Každopádně by se vzdaloval od racionálního řešení sebeobraně situace, od kterého „sebeobrany“ těchto koncepcí, případně úpolové sportovní disciplíny, nutně vedou.

Cíl řešení sebeobránné situace sindefendologie definuje (v tzv. druhém postulátu sebeobrany MS-1) takto: **Cílem řešení sebeobránné situace je vítězství nebo výsledek nerozhodný.** Za výsledek nerozhodný nelze považovat případ, kdy se oba bojující poraní nebo zabijí, nebo kdy sice Defo zvítězí, avšak je přitom také sám poškozen.

Už z druhého postulátu je vidět, že Defo připouští – a to i ještě v průběhu boje – se soupeřem dohodu, a tedy i případně smír, tedy tak, jak to vyžadují křesťanské zásahy; existuje tu ale i další důvod, proč přijmout výsledek nerozhodný, v němž akceschopnost Defa nebude narušena. Aby totiž Defo mohl nad Atem zvítězit, je k tomu ze strany Ata nezbytný určitý typ jeho magického chování.⁴⁸ Bez tohoto Atova magického chování nad ním v obecném případě v daném chronotopu zvítězit nelze, a nezbývá než se spokojit s dosažením výsledku nerozhodného. Zde pokoušet se bojovou situaci řešit mimo taktiku sebeobrany MS-1 znamená přijmout všechna rizika, která plynou z řešení bojových situací např. po způsobu dvou peroucích se opilců. Pouštět se do takového boje se lze jen stěží z jiného důvodu než z pýchy nebo nenávisti. Protože při tom jde o zdraví nebo život jak Defa, tak Ata, je takové jednání pochopitelně těžce hříšné.

Aby bylo možné rozlišit postupy, které sice vedou k vítězství, avšak za příliš velkou cenu, od postupů, u nichž je cena vítězství minimální, byl definován ještě tzv. třetí postulát sebeobrany MS-1. Ten zní: **Výsledek střetnutí musí v maximální možné míře záviset na činnosti Defa (jedince nebo skupiny) a jeho cena⁴⁹ musí být minimální.**

V této souvislosti je třeba zmínit, že postupy zdolání protivníka, které (ne)dodržují tři postuláty sebeobrany se nazývají (ne)pravé. Z etického hlediska je třeba si uvědomit, že pouze jedna strana může být oprávněna použít krajních

⁴⁸ Magické chování nevede k požadovanému cíli, ke správným závěrům (vztahuje se něčemu, co nemá bytí).

⁴⁹ Výše ceny střetnutí je patrnější v souvislosti s bojem skupiny se skupinou. Zde lze dosáhnout vítězství i tak, že skupina, která má k tomu dostatek lidí, může protivníka udolat bez ohledu na utrpené ztráty svým počtem. Takové postupy jsou důležité především proto, že existují a mohou být použity proti Defovi nebo skupině Defů. V rámci třetího postulátu není přípustné s nimi v obecném případě jako s metodami řešení počítat.

forem násilí neboli mít platný důvod, proč vstupuje do boje, neboť tento důvod nemůže současně být a nebýt.⁵⁰

Výše bylo uvedeno, jak je třeba chápat sebeobrannou situaci, co je řešením sebeobranné situace, a jaká je přípustná míra závislosti Defa na výsledku střetnutí. Neméně důležitá je pak otázka, kdy sebeobranná situace vzniká?

Aby bylo možné ve výkladu dále pokračovat, je třeba zavést několik dalších pojmů.

2.4.1 Počátek sebeobranné situace

Jak je z dosavadního výkladu principů sebeobrany MS-1 patrné, za začátek sebeobranné situace nelze brát nejen až počátek Atova útoku, nýbrž ani situaci, z níž Ato může dokončit svůj útok dříve, než Defo stačí vůbec zahájit svou obranu, která by jej měla proti Atovu útoku ochránit. Není přehnané tvrdit, že identifikace začátku sebeobranné situace (ve smyslu prvního postulátu sebeobrany MS-1) je jednou z nejdůležitějších částí řešení sebeobranné situace a její uskutečnění není snadné; při této identifikaci na sebe Defo bere zodpovědnost nejen za případné vážné poškození Ata či jeho smrt, nýbrž také za všechno to, co odtud vyplyne.

2.4.2 Identifikace a její druhy

„Identifikace je ztotožnění subjektu s objektem identifikace aktivitou gnoseologickou nebo voluntární. Realizace cílů subjektu (neboli řešení jeho úkorných situací) se uskutečňuje interakcí jeho aktivit s objekty (tj. danostmi extrasomatickými nebo intrasomatickými). Základními složkami identifikace jsou vzor a předmět identifikace. Identifikace je vlastní (nevlastní), jestliže předmět identifikace je danost intrasomatická (extrasomatická).“⁵¹

⁵⁰ Nejběžnější však je, že obě strany řeší situaci nepravým způsobem.

⁵¹ Srov. ŠPIČKA, Ivan; NOVÁK, Jindřich. *Úvod do sebeobrany MS-1*. Vyd. 1. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 1990. s. 3.

Zde se dostáváme k rozdělení na druhy identifikací. Podle předmětu identifikace rozlišujeme zde pro potřeby výkladu identifikace **kvazisignální** nebo **multisignální**.

Co je předmětem kvazisignální identifikace? Nějaké kvazisignální jsoucno: něco, co zde a nyní identifikujeme vnějšími nebo vnitřními smysly jako danost.⁵²

Předmětem multisignální identifikace je multisignální objekt: z něj část poznáváme kvazisignálně a z této části soudíme na celek, který jako multisignální objekt anticipujeme.⁵³ U multisignální identifikace je účelné rozlišovat její druhy podle toho, co tvoří předmět multisignální identifikace. „*Jevová multisignálnita identifikuje virtuálně esenci čili jev jako bytostně takový, pojmová explicitně esenci skrze nějaký pojem.*“⁵⁴ Pro příklad lze uvést situaci, kdy pan P před sebou vidí soubor barevných ploch ve tvaru polévkové misky; to, co vidí, identifikuje jako předmět, multisignální objekt, totiž "misku na polévku". On ale nevidí misku na polévku (a ani ji vidět nemůže, protože předmětem smyslů nejsou multisignální objekty), ale nějak uspořádané barevné skvrny. Tím, že toto viděné identifikuje jako misku na polévku, přidává k viděnému cosi dalšího, předpokládá, že do toho viděného lze polévku nalít, že to lze uchopit do ruky atd. Ale odkud to ví? To anticipuje na základě své zkušenosti. Následující identifikace tento předpoklad buď potvrdí nebo vyvrátí.

V rozlišování multisignality je třeba jít ještě dál a rozdělit pojmovou multisignalitu na **otevřenou**⁵⁵ nebo **uzavřenou**.⁵⁶ U uzavřené pojmové

⁵² Např. Ato uchopil Defa oběma rukama za zápěstí a pevně je drží. Defa tuto skutečnost identifikuje právě identifikací kvazisignální.

⁵³ Např. Ato začal provádět k Defovi výpad, po němž chce pokračovat např. přímým úhodem na bradu Defa. Defa ovšem neví, co chce Ato udělat. Z toho, co stačil zaregistrovat, však může (má-li k tomu dost času a umí-li to) anticipovat, co Ato nejspíš ještě učiní. Na základě toho potom jedná. Multisignálním objektem zde je útok představovaný výpadem a na něj navazujícím přímým úhodem na bradu, tedy posloupnost jevů.

⁵⁴ Srov. ŠPIČKA, Ivan; NOVÁK, Jindřich. *Úvod do sebeobrany MS-I*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 1990. s. 3.

⁵⁵ Třída multisignálních objektů, které je třeba identifikovat, je otevřená nebo to není známo. Např. klasicky školený bojovník nikdy neví, zda jeho protivník neovládá nějakou bojovou akci, s níž se až dosud nesešel.

⁵⁶ Je multisignálně známo předem, že nějaká třída multisignálních objektů, mezi nimiž má být identifikace provedena, je uzavřená; jinými slovy, z multisignálního zorného úhlu ten, kdo identifikaci provádí s nějakou pravděpodobností ví, že nic neočekávaného nenastane. Např.

multisignality je známo předem, že nějaká třída multisignálních objektů, mezi nimiž má být identifikace provedena, je uzavřená; z multisignálního zorného úhlu ten, kdo identifikaci provádí, s nějakou pravděpodobností ví, že nic mimo tuto třídu nenastane.

2.4.3 Výsledek řešení sebeobrané situace

Ideální by bylo, kdyby se Defovi podařilo převést sebeobranou situaci slovně na situaci, která již sebeobranou není. To ale není většinou možné. Zpravidla si nelze s druhou stranou „sednout za kulatý stůl“, jak si někteří pseudohumanističtí naivkové představují, a tam si „vše objasnit“. To se již ukázalo před druhou světovou válkou v Mnichově a mnohokrát a na jiných místech později. Pak je třeba bojovat.

Podaří-li se Defovi Ata zneškodnit, co potom? Předpokládejme, že by Defo kopem do holeně Atovi, který jej napadl na ulici a nutil vydat svou peněženku, způsobit takovou bolest, že by Ato v boji pokračovat nemohl. Měl by jej Defo nechat, ať se odbelhá domů? To určitě ne. Ato by mohl odejít oznámit na policii, že byl Defem právě přepaden a oloupen o peníze, a mohl by si s sebou přivést i své četné příbuzenstvo, houf dětí či sousedů, a ti všichni by mu dosvědčili, jak se k němu Defo ošklivě zachoval. Má-li být Defo proti této eventualitě bezpečný, **musí** Ata policii předat sám, a to dříve, než jej Ato případně předejde. Defo nesmí vyslyšet Atovy prosby, dát se dojmout Atovým nářkem či štkavě vyprávěným příběhem o tom, že je v podmníce a předá-li jej Defo policii, bude si muset odsedět předchozí víceletý (samozřejmě nespravedlivý) trest (za něco, co neudělal) a nyní i trest nový, nesmí se nechat dojmout tím, že Ato má doma ženu, která umírá na rakovinu, patnáct nezaopatřených dětí, staříckého chromého otce a neduživou matku, kterou další Atovo věznění zabije. To jsou pravděpodobně jen

kdyby Defo identifikoval pouze to, zda se v následujícím okamžiku Ato pokusí vzdálenost mezi nimi zkrátit či ne, alternativa "zkrátí - nezkrátí" v daném zorném úhlu zřejmě představuje uzavřenou třídu možností (= multisignálních objektů), z nichž jedna v následujícím okamžiku nastane, pokud totiž nastane tato třída.

účelové lži, a i kdyby to byla pravda, to si měl Ato uvědomit, když se rozhodl Defa napadnout.

Že je to nekřesťanské? Stačí si uvědomit společenský rozměr Atova činu. Ato a ostatní lotři, kteří se neživí svou prací, nýbrž krádežemi, podvody nebo loupežemi, vedou proti společenství slušných lidí něco, co se dost podobá válce. Tento boj však není veden na dvou proti sobě časově a prostorově vymezených frontách, nýbrž zákeřně, bez dodržování i těch několika mála pravidel, jež jsou v souvislosti s válkou mezi státy uznávány. Takový lotr, má-li děti, určitě je nevychovává podle křesťanských zásad. Nebude-li zneškodněn byť i jen současnými nedokonalými prostředky, totiž vězením, na celkem krátký úsek svého života, bude škodit slušným lidem dál. Je značná pravděpodobnost, že i jeho děti se stanou lotry a budou pokračovat ve šlépějích svého otce. Dalšího člověka, kterého tento lotr napadne, třeba již nezabaví jen peněz, nýbrž jej vážně poškodí, a to třeba i na celý zbytek života, nebo jej zabije. To Defo může a je mravně povinen předpokládat, a odtud při svém řešení vzniklé situace vycházet, jinak by jeho jednání nebylo nehříšné. Jednal by totiž např. jako člověk, který by v tramvaji vypustil mezi lidi několik útočných jedovatých hadů nebo na Václavském náměstí divokou šelmu.

Jak je tedy vidět, Defo, který by předal lotra, který jej napadl, policii k potrestání, nejen že nejednal nekřesťansky, nýbrž obezřetně a s blíženeckou láskou nejen k ostatním lidem, nýbrž i k potrestání předanému lotrovi, neboť ten po dobu svého pobytu ve vězení nebude moci škodit slušným lidem, z nichž by jej někdo mohl případně poškodit daleko více než náš Defo či zabít, a pokud nebude hřešit zlými úmysly, svůj vztah k Bohu si alespoň dále nepokazí.

2.4.4 Právní přípustnost nutné obrany

Je třeba říci, že státní zástupkyně, soudkyně či jejich kolegové neznají ani základní poznatky ze sindefendologie, ačkoli je jejich mravní povinností se o těchto věcech poučit, a jak je vidět z mediálních vystoupení jednoho známého soudního znalce v oblasti sebeobran, ani jeho se tyto poznatky nedotkly. Jeden

příklad za všechny. Před několika lety vtrhli ozbrojení lupiči do zlatnictví a požadovali vydání šperků. Majitel zlatnictví z vedlejší místnosti začal na lotry střílet. V očích tohoto „znalce“ v oblasti sebeobrany však dopadl špatně. Jeho čin hodnotil přibližně takto: *Kdyby na něho lupičova zbraň již směřovala a on by na lupiče vystřelil, jednalo by se o případ nutné obrany. Pokud ale lupičova zbraň proti němu nesměřovala, o případ nutné obrany by nešlo. To se nyní musí zjistit.* Co k tomu říci? Tento „znalec“ mohl jen stěží říci něco ještě hloupějšího. Změna polohy lotrova předloktí tak, aby jeho zbraň směřovala proti zlatníkovi, trvá totiž kratší dobu, než reakce zlatníka výstřelem (tj. jeho reakční doba spolu s výstřelem). Kdyby ale zlatník i vystřelil o něco dříve než lotr, stejně by jím byl nejspíš zasažen, protože účinek výstřelu – třeba i na místo na protivníkově těle, jehož zásah je nutné považovat za smrtící –, se většinou projeví až po několika vteřinách až hodinách. Tento soudní znalec, pokud by soudkyně či její kolega jeho závěr považovali za platný, by tedy nevinnému člověku značně ublížil a byl by pro něho téměř tak nebezpečný, jako lotr ozbrojený pistolí.

Musí se říci, že státní zástupkyně, soudkyně či jejich kolegové, ať již jsou jejich úmysly sebeušlechtilější, pokud nemají základní znalosti z oblasti sindefendologie (tj. nevědí, jakému nebezpečí je Defo Atovou činností vystaven či jaké možnosti pro svou obranu reálně má) a vycházejí pouze z kvazisignálních identifikací namísto multisignálních, obžalovávají či soudí slušné občany napadené lotry ne za činy, jež spáchali, nýbrž za příběhy jiné, které se nestaly a jež jsou jen výtvozem jejich nepoučených myslí. Nejlepší ale bude ilustrovat to příkladem. *„Ato útočí na Defa z výpadové vzdálenosti např. bodem nožem, jemuž se Defo ubrání uskočením stranou; poté Ata srazí k zemi přímým úhodem. Pro kvazisignálně uvažujícího pozorovatele tato sebeobranná situace skončila ve chvíli, kdy Defo uskočil stranou. Další Defovo počínání bude již hodnotit jako Defovu pomstu. Multisignálně uvažující a poučený pozorovatel by si byl vědom toho, že kdyby Ato Defa zasáhl, mohl jej těžce poranit nebo zabít. Že k tomu nedošlo, je důsledkem Defovy činnosti. Jestliže Ato na Defa zaútočil, je to buď primitiv, od něhož lze v následujícím okamžiku čekat cokoli špatného, nebo někdo, kdo si je plně vědom toho, co dělá; nepodařila-li se mu akce první, není vidět, proč*

*by nezaútočil znova. Po prvé akci k tomu má ostatně skvělou příležitost, neboť se k Defovi dostal na dosah paže, a odtud lze vést vhodný úhoz paží za dobu kratší, než je prostá reakční doba na vizuální signál. Defovi proto zbývá jediné: vyřadit Ata z boje nejúčinnějším bojovým prostředkem, jímž disponuje, a to za dobu kratší, než Ato bude v boji eventuálně pokračovat.*⁵⁷

Pokud se stávající situace nezmění, bude se muset slušný občan bát zasáhnout účinně proti lotrovi, který bije starou babičku s cílem, aby mu vydala peníze nebo i jen tak pro svou zábavu, ničí kulturní památku, krade mříži na kanálu nebo podřezává v parku malé dítě. Jeho největším nepřítelem totiž nebude lotr chovající se nezákonně, nýbrž z kvazisignálních identifikací, tam kde je třeba vycházet z identifikací multisignálních, vycházející sindefendologicky nepoučená státní zástupkyně, soudkyně či jejich kolega nebo stejně s předmětem „seznámený“ soudní znalec.

2.4.5 Použití KRPZ v sebeobraně MS-1

Nelze pochybovat o tom, že útok hrozbou KRPZ je nepochybně nejmírnějším způsobem řešení sebeobranných situací, přesto právě tato věc u nás narazila po roce 1990 na rozhodný odpor nepřátel slušných lidí (= levicovní intelektuálové, pseudohumanisté, pacifisté atd.).

Argumenty většiny odpůrců krátkých ručních palných zbraní se ve Střelecké revui podařilo shrnout autorům jednoho článku.⁵⁸ Text je natolik hutný a zároveň totálně vyprecizovaný, což konec konců platí u všech mně známých textů obou těchto autorů, že jakoukoli interpretaci – tedy výklad vlastními slovy – bych považoval za vědomou degradaci obsahu i formy. Zmíněné argumenty odpůrců krátkých ručních palných zbraní byly shrnuty do deseti mýtů. „*Mýtem zde neoznačujeme druh náboženské víry, ale druh Platónových „užitečných nepravd“, explicitně nebo implicitně směřujících nikoli jako argumentum ad rem k věci*

⁵⁷ Srov. Novák J., Špička I.: *Kdy končí sebeobranná situace?* Střelecká revue. 2003, 3, s. 39–42.

⁵⁸ Srov. NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Deset mýtů o palných zbraních v sebeobraně. Střelecká revue. 2001, 8, s. 52–54.

*samé, nýbrž k nekritickým dojmům (ad auditores) nebo k neznalosti (ad ignorantiam) lidí. Autoři nehájí žádný legitimní či nelegitimní zájem (politický, ekonomický, sportovní či jakýkoliv jiný), ale chtějí, aby nutná obrana obsažená v ústavním a zákonném pořádku ČR v § 13 tr. zák. byla reálně možná.*⁵⁹

Z výše uvedených důvodů se zde budu věnovat pouze několika těmto mýtům, jež považuji buď za nejdůležitější nebo nejvíce ve společnosti rozšířené, a to převážně formou citací.

„Legálně držené KRPZ jsou výrazným kriminogenním faktorem.

*Účinnou příčinou zločinu je zkažená lidská mysl, nikoliv neživé věci. Slušný občan nemá nejmenší zájem produkovat situace nutné obrany. Není kriminogenním faktorem a v demokratickém společenství by neměl a nesmí být za něj a priori považován. A považovat pak za kriminogenním faktor jeho legální KRPZ je sofisma případku (fallacia accidentis) neboli fiktivní aplikace nahodilé okolnosti na obecné pravidlo (zločinci páchající pomocí KRPZ zločiny jsou kriminogenní faktor; z KRPZ slušného občana se střílí; tedy KRPZ slušného občana je kriminogenní faktor).*⁶⁰

*Není pravda, že čím více zbraní legálně držených mezi obyvatelstvem je, tím je kriminalita nutně větší... Ozbrojování lidí může ovšem se zvyšující se kriminalitou souviset. Na známých případech pomatených nezletilců střílejících děti ve škole lze dobře ilustrovat důležitost správné identifikace kriminogenního faktoru: ad vocem populi (s ohledem na vůli lidu) lze zakázat všem zbraně; anebo lze chránit děti – v naší ještě ne zcela kultivované právní kultuře by ovšem nositel legální KRPZ, který by výstřelem znemožnil 190 cm vysokému a 90 kg těžkému dítěti povraždít jeho spolužáky, pravděpodobně musel čelit obviněním státní zástupkyně.*⁶¹

Uvedený mýtus se – podobně jako některé další – ve společnosti regeneruje vždy, když je medializován některý případ použití KRPZ v rámci kriminálního

⁵⁹ Srov. NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Deset mýtů o palných zbraních v sebeobraně. *Střelecká revue*. 2001, 8, s. 52–54.

⁶⁰ Srov. tamtéž.

⁶¹ Srov. tamtéž.

činu, nebo i v rámci tzv. nutné obrany (§ 13 trestního zákona, který meze nutné obrany stanovuje).

„Statistika Ministerstva vnitra (MV) ukazuje, že legálně drženy a nošenými palnými zbraněmi je spácháno více trestných činů než palnými zbraněmi drženy a nošenými nelegálně.

Tento mýtus je sofisma ignoratio elenchi (nedbání záhady), neboť tvrdí něco jiného, než co se mělo ukázat či dokázat.“⁶² Zde autoři článku podrobně rozebírají nepřesnosti, omyly, dezinformace a lži, na základě kterých byly vytvářeny statistiky, resp. často pouze aritmetické úkony, jež žádnou statistikou nejsou. Výsledkem je pak zjištění, že „u podezření na násilný trestný čin byla v r. 2000 KRPZ držena nelegálně použita 2,71 x častěji než zbraň držena legálně. Ta byla použita celkem u 6,48 % případů. U „vražd“ (mohlo ale jít i o případy nutné obrany nebo nejasné sebevraždy) byla nelegálně držena zbraň použita 1,5x častěji než zbraň držena legálně; ta byla použita celkem u 7,14 % případů. U loupeží byla legálně držena zbraň použita u 0,043 % případů, zbraň držena nelegálně 4x častěji nežli zbraň držena legálně. Tvrzení odpůrců KRPZ o hrůzách, jež v ČR nastávají díky tomu, že necelá 2 % našich občanů mají legálně KRPZ, se i ze statistiky MV, když byla konečně alespoň v některých bodech přiblížena realitě, ukázala nepravdivá. Ale i kdyby mýtus 2 nebyl mýtem, nebyl by to eticky platný důvod pro omezování slušných lidí legálně držet a nosit KRPZ, neboť v takovém postupu by se uplatňoval oblíbený komunistický a nacistický princip kolektivní viny. Slušný a duševně zdravý občan by byl státem šikanován za to, že někdo jiný použil své zbraně zločinným způsobem. To je asi tak přijatelné, jako kdyby ve škole dali slušnému žákovi trojku z mravů jen kvůli tomu, že ne všichni chlapci jsou slušní.“⁶³ Tento mýtus je používán opět velmi často, aby bylo „dokázáno“, jak nebezpečné je umožnit slušným občanům držet a nosit KRPZ.

⁶² Srov. NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Deset mýtů o palných zbraních v sebeobraně. *Střelecká revue*. 2001, 8, s. 52–54.

⁶³ Srov. tamtéž.

„Psychotesty umožní značně snížit pravděpodobnost, že se KRPZ dostanou do nepovolaných rukou.

Někteří odpůrci KRPZ obracejí pozornost k možnosti zkratkového jednání, které vyústí v nezákonném použití KRPZ. A protože takto může – podle nich – jednat každý, dožadují se zavedení povinných psychotestů u žadatelů o zbrojní průkaz.

Nemá-li být povinné použití psychotestů u žadatelů o zbrojní průkaz něčím jiným než druhem šikany, pak by tyto (tj. k údajné odpovědi na otázku, zda smějí nosit palnou zbraň) testy musely např. probíhat i u všech vojáků a policistů. Lze pak také klást otázky o „psychické způsobilosti“ majitelů kuchyňských nožů, řidičů, řezníků, chirurgů, obsluhovatelů různých stavebních nástřelných mechanismů apod. Je to též tak, že s menší „psychologickou“ benevolencí k vlastnění šňůr na prádlo a prostředků podobných by se v r. 1999 pomocí nich 796 lidí neoběsilo?

Bylo již dříve ukázáno [3], že psychotesty nemohou spolehlivě predikovat aktivaci agresivních sklonů v konkrétní situaci u konkrétního jedince. Tvrdit opak je sofisma saltus in probando (skok v důkaze), zamlčující (více či méně zde ovšem nevědomě) skutečnosti jemu odporující. Tyto skutečnosti jsou tři, jak plyne z následujícího stručného nástinu epistemologické analýzy vypovídací schopnosti psychotestů o řešení sebeobránných situací:

a) Situace psychotestu nemůže být relevantním modelem situace sebeobránné, neboť mysl lidí bez mentální přípravy je v sebeobránné situaci dynamogenizována těžce nerovnovážnými (asonomními) emočními aktivitami, a mysl utvářená mentální přípravou (tj. s minimálně 10–20 let trvající kontemplativní praxí pod pravým vedením) nemůže být psychotesty, nutně konstruovanými na podkladě experimentů či empirie s lidmi bez mentální přípravy, vůbec popsitelná [4].

b) Nerovnovážné aktivity mysli jedince v sebeobránné situaci nemohou být relevantně modelovány psychotestem i proto, že ten je nutně obecnina; už Aristoteles věděl, že věda o jednotlivinách je nemožná.

c) Nerovnovážné i rovnovážné aktivity jednotlivce nemohou být relevantně modelovány psychotestem i proto, že to nejsou jednoduše lokality, nemají umístění, na rozdíl od smyslových entit (senzibilit), s nimiž psychotest nutně pracuje; jsou to totiž inteligibilia nebo i transcendelia, obsahy duchové nebo i duchovní, vůči nimž ona senzibilia jsou slepá [4].

Stále platí výzva největšího psychologa minulého století C. G. Junga k větším pokoře psychologů: „psychologické poznatky jsou pravdivé jen potud, pokud je pravdivý i jejich opak.“ [5].⁶⁴

Pravděpodobně i z důvodů některých „profesních“ skupin je snaha o zavedení povinných psychotestů stále aktuální. To, že jejich použití není v této věci validní, lze demonstrovat na případu z 90. let minulého století. Účastnil jsem se tehdy jedné konference na Policejní akademii ČR, kde mimo jiné v diskusi vystoupil starší zkušený psycholog a popisoval následující situaci. *Obrátila se na něj jeho mladší kolegyně, že má rozhodnout, zda jeden z žadatelů o vydání zbrojního průkazu (ZP) je psychicky způsobilý. Aplikovala na něj psychotesty, které se v takých případech používají. Výsledky byly zcela v normě. Protože se jí ale „cosi“ blíže neurčitě „nezdalo“, poslala dotyčného ještě za výše uvedeným kolegou. Ten žadatele o ZP také vyšetřil a neshledal nic, proč by nemohl jeho psychickou způsobilost k držení a nošení KRPZ potvrdit. Protože však pochybnosti své kolegyně nechtěl zlehčovat, rozhodl se, že s vydáním kladného stanoviska počká několik dní. Druhý den byl žadatel o vydání ZP přistižen, jak z okna svého bytu střílí vzduchovkou po dětech hrajících si na hřišti. Myslím, že k uvedenému příběhu není co dodat.*

„KRPZ je předmětem vyrobeným k zabíjení, proto je třeba držení a nošení KRPZ významně omezit nebo zakázat.

Jde tu o stejné sofisma případku jako v mýtu 1. Žádná věc se sama k ničemu neurčuje (pokud ovšem není magicky oživena nějakou animou, duší), a tudíž ani

⁶⁴ Srov. NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Deset mýtů o palných zbraních v sebeobraně. *Střelecká revue*. 2001, 8, s. 52–54.

*zbraň není o sobě k zabíjení určena. KRPZ je bonum utile, něco k užítku, jejíž určuje její uživatel.*⁶⁵

„Vlastnit nebo nosit KRPZ nepatří mezi základní lidská práva.

*Je sice pravda, že vlastnit nebo nosit KRPZ nepatří mezi základní lidská práva, mezi ně však patří právo na ochranu života, majetku a důstojnosti [1]. Odporuje si deklarovat nějaká práva, když se zároveň znemožňuje jejich účinné vymáhání. Je-li člověk nucen bránit život svůj, svých blízkých nebo spoluobčanů, optimálním prostředkem k tomu z hlediska účinnosti a humánnosti [11, 24] je KRPZ. Má-li totiž obránce v situaci nutné obrany dost času blokovat činnost útočníka tím, že mu z bezpečné vzdálenosti hrozí svou KRPZ, pak jen na útočnickovi záleží, pokusí-li se i potom ve své činnosti pokračovat, a bude tudíž zabit nebo poraněn. Chladné zbraně nebo údery částí těla takto velkou takticko-technickou hodnotu nemají a jen výjimečně jimi lze hrozit. Zde je třeba znovu připomenout zkušenost z USA, kde zjistili, v kolika případech v r. 1991 byla KRPZ použita proti útočnickovi k hrozbě a kolik útočníků bylo v nutné obraně zabito – vyšel poměr 1 500 000 úspěšných hrozeb oproti 292 zastřeleným útočnickům.*⁶⁶

2.4.6 K problematice použití krajních forem násilí při řešení sebeobraných situací

K části souvětí ze sv. Tomáše *„A proto jestliže někdo k hájení vlastního života užívá většího násilí, než je třeba, bude to nedovolené,*“ jež je podtrženo, je třeba říci, že může být pochopeno špatně. Při řešení sebeobraných situací, kdy jde Defovi o život, míru násilí, jehož je třeba ke zbavení Ata jeho role, nelze kvantifikovat. Proto při řešení sebeobraných situací vymezených prvním postulátem sebeobrany MS-1 je každá obrana **nutně přiměřená**. Aby byla Tomášova věta v boji splnitelná jinak, než za cenu, že Defo bude Atovi vysloveně vydán na milost a nemilost, je třeba ji chápat tak, že Defo např. protivníka, který se vzdává nebo pro zranění v boji již pokračovat nemůže, nesmí následně ještě

⁶⁵ NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Deset mýtů o palných zbraních v sebeobraně. *Střelecká revue*. 2001, 8, s. 52–54.

⁶⁶ Srov. tamtéž.

více poranit nebo dokonce zabít; až tady má pak smysl mluvit o tom, zda použil *většího násilí, než je třeba*, či ne.

Defo Ata svou útočnou akcí z boje buď vyřadí, a tím ho zneškodní, nebo nevyřadí. Vyřadí-li ho bojovými prostředky sebeobrany MS-1, může jej tím zabít, což pochopitelně nesmí být – až na přesně vymezené situace speciální, např. válečné ve spravedlivé válce – jeho záměr. Nevyřadí-li Defo Ata z boje svým zásahem, Ato může Defa následně vážně poranit, zmrzačit nebo zabít. Co z toho nastane, nelze ze znaků situace předem identifikovat, má-li se ale Defo v sebeobraně vymezené prvním postulátem sebeobrany MS-1 ubránit, jiná možnost než výše popsaná neexistuje.

Jako příklad naprostého nepochopení reálných možností použití KRPZ v rámci sebeobrany, a z toho plynoucích důsledků pro zdraví a život obránce, je možno uvést postoj jednoho mediálně známého chartisty, z počátku 90. let minulého století. Jednalo se o dobu, kdy se v naší společnosti diskutovalo o tom, zda, a v jaké míře povolit zákonem držení a nošení KRPZ občanům. Původně dotýčný zastával názor, že občané, kteří nepatří mezi policisty nebo vojáky, by vůbec neměli mít možnost palné zbraně držet a nosit. Tento názor následně přehodnotil a připustil použití KRPZ pouze k hrozbě, avšak bez možnosti vystřelit. Nakonec souhlasil i s tím, že by Defo vystřelit mohl, ale pouze na Atovy nohy.

Co k uvedenému říci? Původní názor, který vylučoval možnost držení a nošení KRPZ pro všechny slušné občany, kteří o to projeví zájem a splní zákonné požadavky, by všechny potenciální Defy apriori znevýhodnil při střetu s Atem vyzbrojeným nelegálně drženou KRPZ. Uvedená situace je z taktického hlediska pro Defa řešitelná jen velmi obtížně, ne-li vůbec. Pokud by však takový Defo byl schopen mentálně i takticky takovou situaci řešit bez použití své KRPZ (kterou z výše uvedených důvodů mít nemůže), nezbývalo by mu nic jiného, než při správném taktickém zajištění použít takovou obrannou akci, která by s největší pravděpodobností vedla k usmrcení Ata. Jiných mírnějších prostředků ze

zásadních důvodů použít nelze.⁶⁷ Rozhodnutí odepřít slušným občanům legální držení a nošení KRPZ by tak znamenalo jednak vystavit Defa nepřiměřenému riziku, a Ata – jak bylo výše uvedeno – v důsledku také.

Připustit možnost držení a nošení KRPZ pouze k hrozbě, bez možnosti vystřelit, je analogické, jako povolit pedagogovi hrozit špatnou známkou, avšak bez možnosti tuto hrozbu vůči žákům uplatnit. A že se nejedná o pouhý logický konstrukt se ukazuje často i dnes, kdy Ato nevěří, že Defo svou hrozbu zbraní myslí vážně, protože Ato ze soudní praxe ví, že Defa v naplnění této hrozby blokuje právě obava z následné soudní dohry. V takovém případě pak Defo vystřelit musí, nechce-li se dostat do neřešitelné situace.

Ke zhodnocení nápadu – nutit Defa střílet na nohy Ata – není třeba žádných znalostí ze sindefendologie. Zde stačí logická úvaha, případně podložená zkušeností se střelbou na pohybující se malé cíle, aby bylo zřejmé, že nutit Defa k podobným ekvilibristickým kouskům znamená opět nepřípustné riziko pro jeho zdraví a život. Je třeba si totiž uvědomit, že Defo – tedy slušný občan – jako slušný občan bude dodržovat zákon, a to narozdíl od Ata, který – bude-li ozbrojen KRPZ – bude s největší pravděpodobností, třeba i pouze intuitivně, zasahovat největší cíl, tedy trup Defa. A není vůbec nutné, aby Ato v takové situaci byl ozbrojen pouze KRPZ. Pokud by se Defo ozbrojený KRPZ bránil střelbou na Atovy pohybující se dolní končetiny, a Ato by byl ozbrojen např. nožem, z určité vzdálenosti by jeho situace byla také velmi nezáviděníhodná. Proč tomu tak je však již vyžaduje důkladnější sindefendologický rozbor, na který zde není dost prostoru.

2.5 Řešení situací sebeochranných

Ne všechny situace, v nichž bude Defo nucen použít k jejich řešení proti Atovi násilí, vyžadují k tomu jeho krajních forem. Nejlepší bude uvést vše příkladem. *Pan X se rád trochu víc napije a potom neví co činí. Je znám tím, že své okolí napadá nejen slovně, ale i fyzicky, nikdy však nikomu nezpůsobil zranění, je pouze*

⁶⁷ Byť se knihy o „sebeobranách“ if-koncepce takovými „sebevražednými“ návody hemží.

neodbytný a dotěrný. Když se z uvedeného stavu „vyspí“, obvykle se svému okolí omluví a lituje svých ataků. V obdobných případech použití krajních forem fyzického násilí by bylo zcela neomluvitelné. Jak bylo uvedeno dříve, sindefendologie rozlišuje kromě situací sebeobránných také sebeochranné, tedy takové, kdy je z eticky a společensky závažných důvodů třeba použít násilí, nikoli ale jeho krajních forem. Obsah věty ze sv. Tomáše uvedené v předchozí kapitole „A proto jestliže někdo k hájení vlastního života užívá většího násilí, než je třeba, bude to nedovolené“ je třeba naplňovat i při řešení situací sebeochranných, avšak ani zde to není uskutečnitelné spolehlivě či vůbec bez znalosti Defových možností a rizik, jež mu v boji od Ata hrozí. Rozdělení situací na sebeobránné a sebeochranné je jednak nutné, jednak užitečné, neboť až toto dělení umožňuje Defovi identifikovat charakter bojové situace, a tím i v etickém ohledu přijatelné bojové akce dříve, než do boje vstoupí; o další volbě bojových akcí pak u Defa rozhodují už jen ohledy taktické. Kdyby tomu tak nebylo, Defo by se dostával ve skutečném boji do neřešitelné časové tísně.

2.5.1 Bojové prostředky sebeochrany

Jak plyne z výše uvedeného, bojové prostředky sebeochrany nemají – pokud možno – Ata poškodit, přitom však mají být dostatečně účinné. Příručky „sebeobran“ if-koncepcí se akcemi typu pák, porazů, škrcení a úderů jenom hemží. Z vymezení sebeochranné situace – jak bylo provedeno – plyne, že např. údery nepřipadají v úvahu, protože i tzv. měkký úder⁶⁸ – použitelný sice ve specifické situaci – pro běžnou praxi obecně doporučit nelze.⁶⁹

Jako další akce se nabízejí páky. V literatuře o "sebeobraně" vycházející z if-koncepcí je popsán dost velký počet např. odváděcích pák určených

⁶⁸ Liší se od úderu tvrdého svou intenzitou.

⁶⁹ Měkkým úderem je zasažený přiveden na několik vteřin do stavu, v němž nemůže čelit Defovu silovému úsilí. Pokud měkký úder směřuje proti bradě, způsobí Atovi krátkodobý mráкотný stav, zasáhne-li nějaký sval, na chvíli jej ochromí. Nelze ale zaručit, že právě v tomto konkrétním případě Defo tvrdost úderu nepředávákuje a zasaženého vážně nepoškodí, nebo že k poškození Ata nedojde sice primárně v důsledku měkkého úderu, ale následně pro okolnosti nahodilé, či s souvislostmi se stavem zasaženého a nahodilými okolnostmi.

k atakování Atova ramene, lokte, zápěstí nebo prstů. Při bližším zkoumání však zjistíme, že převážná většina z nich je k tomuto účelu zcela nevhodná, a to z více důvodů. Většina pák je totiž toho charakteru, že jí ani průměrně silný a rostlý jedinec není s to po nasazení spolehlivě blokovat i velmi silné lidi, kteří se v naší populaci běžně vyskytují – tím ale odporuje 3. postulátu. Přesto, že by bylo možné uvést řadu dalších důvodů, pro které jsou páky obecně pro sebeochranu nevhodné, rozpor s 3. postulátem ze zásadních důvodů stačí pro jejich diskvalifikaci.

Zbývá se ještě zmínit o dvou prostředcích, které se v „sebeobranách“ if-koncepce často doporučují. Jedná se o porazy a škrčení. Ke škrčení je třeba uvést, že na jedné straně – pokud je provedeno správně, což ve většině uvedených publikací není – je pro zdraví a život Ata značně nebezpečné. Na straně druhé pak vyžaduje naprosto specifické podmínky, ve kterých je možné je vůbec realizovat, což samo o sobě jeho použití pro sebeochranu prakticky znemožňuje.

Poraz, má-li být účinný, funguje jako úder, t. j. hozený je vyřazen z boje nárazem svého těla na podložku. Pak ale – pokud se jedná o jejich bezpečnost pro zdraví a život házeného – platí totéž co u úderů, avšak jejich použitelnost je podstatně menší. Už z tohoto důvodu jsou tedy – až na speciální výjimky – k sebeochraně obecně nepoužitelné.

Co tedy vlastně zbývá? Tzv. **prvá přídrž**, jedna z nejdůležitějších akcí sebeochrany. Při správném provedení je její účinnost vysoká. Lze jí udržet v bezmocném postavení i značně silnějšího Ata, avšak příležitosti k jejímu nasazení jsou zřídka. Jedná se o „*držení prováděné v postoji*.“⁷⁰ „*Defo činností svého předloktí pevně fixuje Atovi hlavu. Sílu stisku Defo zvyšuje činností své levé paže... tento stisk směřuje proti krku nebo čelistním kloubům držného*.“⁷¹ Tato bojová akce je určena k udržování Ata v bezmocném postavení, a to takovým způsobem, který nepůsobí nadměrnou bolest a pokud možno neohrozí jeho zdraví a život. Její použití v boji jednotlivce proti jednotlivci je ale velmi omezené, lépe je použitelná např. v boji dvojice proti jednotlivci. Příkladem budiž, zneškodnění

⁷⁰ NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. *Prvá přídrž : Unua perbraka blokado*. Praha : Česká esperantská asociace, 1984. 41 s.

⁷¹ Srov. tamtéž.

obtížného opilce na zábavě, apod. Z výše uvedených důvodů je prvá přídrž pro sebeochranu akcí zásadního významu.

Poslední bojovou akcí sebeochrany, kterou stojí zato zde zmínit, je povalení přes lýtko vzad. Jedná se o akci, kterou používáme k přivedení Ata do stavu, který je výhodný k jeho spoutání. Nejedná se tedy o akci finální. Zvláště výhodná je pak tato akce u Ata, u něhož hrozí nebezpečí, že bude své spoutání znemožňovat⁷² např. přemísťováním se.

2.5.2 Zdravotní rizika spojená s řešením sebeochranných situací

I mírné prostředky sebeochrany mohou výjimečně Ata vážně poškodit či dokonce zabít. Prvá přídrž je sice nejmírnější bojovou akcí použitelnou pro řešení nějaké situace násilím, ani ta však není pro Ata zcela bez nebezpečí. Při nešetrném provádění, nebo pokouší-li se Ato uvolnit se z již nasazené prvé přídrže, nelze vyloučit poranění jeho krční páteře, čelistí nebo zubů.⁷³

Při aplikaci povalení přes lýtko vzad musí Defo dbát na to, aby došlo skutečně pouze k povalení. Potom je tato akce pro zdraví Ata nebezpečná málo. Nesmí však dojít k tomu, kdy místo k povalení⁷⁴ dojde k hodu,⁷⁵ tedy v tomto případě k tzv. přehození přes lýtko vzad, nebo k pádu páteří, hlavou nebo ledvinami na nějakou terénní nerovnost. Pak ovšem i tato akce může pro Ata skončit tragicky.

Je třeba mít vždy napaměti, že použití fyzického násilí může mít za následek poškození zdraví nebo i smrt. Není totiž obvykle dopředu známo, zda dotyčný netrpí nějakou vážnou nemocí nebo postižením, které v kombinaci s aplikací byť i sebeochranné akce bude mít fatální důsledky. Proto je vždy nutné, aby použití násilí mělo své etické opodstatnění.

⁷² Srov. NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. *Příručka sebeochrany MC-1*, s. 57.

⁷³ Srov. NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. *Příručka sebeochrany MC-1*, s. 56.

⁷⁴ Při povalení se povalovaný alespoň jednou nohou neustále dotýká podložky.

⁷⁵ Obě nohy házeného ztratí kontakt s podložkou.

ZÁVĚR

Předkládaná práce se pokusila naplnit cíle, které byly v úvodu stanoveny. Ukázala, že sebeobrana je **věcně možná, mravně povinná** a měla by být ve společnosti **právně přípustná**. Nejprve se zabývala etickou přípustností sebeobrany na základě etiky křesťanské, a vycházela přitom ze Summy Teologické sv. Tomáše Akvinského a z KKC. Vlastní sebeobrana byla pak představena jako aplikace vědecké disciplíny sindefendologie, která vznikla v 50. letech minulého století na území bývalého Československa. Bylo vysvětleno, proč je třeba ze sindefendologie vycházet, a proč je třeba ze zásadních důvodů odmítnout všechny tzv. „sebebrany“ if-koncepce, které se v minulosti nabízely a stále nabízejí zájemcům o praktickou realizaci k obraně vlastní nebo svého bližního proti nespravedlivému násilí. Etický požadavek, aby k hájení vlastního života nebylo použito „*většího násilí, než je třeba*“, což je nedovolené, byl vysvětlen, aby nebyl špatně pochopen. Při řešení sebeobranných situací, kdy jde Defovi o život, míru násilí, jehož je třeba ke zbavení Ata jeho role, nelze kvantifikovat. Proto při řešení sebeobranných situací **vymezených prvním postulátem sebeobrany MS-1** je každá obrana **nutně přiměřená**. Aby byla Tomášova věta v boji splnitelná jinak, než za cenu, že Defo bude Atovi vysloveně vydán na milost a nemilost, je třeba ji chápat tak, že Defo např. protivníka, který se vzdává nebo pro zranění v boji již pokračovat nemůže, nesmí následně ještě více poranit nebo dokonce zabít; až tady má pak smysl mluvit o tom, zda použil *většího násilí, než je třeba*, či ne. Bylo pojednáno o KRPZ, jako o nejúčinnějším a zároveň nejhumánnějším prostředku, který Defo pro řešení sebeobranné situace k dispozici má.

Sebeobrana byla dána do širšího kontextu použití násilí, a v této souvislosti kromě situace sebeobranné byla definována i situace sebeochranná, ve které není přípustné používat krajních forem násilí, přesto je použití násilí eticky oprávněné a prakticky nezbytné. U reálně použitelných bojových prostředků sebeochrany bylo upozorněno, že i mírné prostředky sebeochrany mohou – ve výjimečných

případech – Ata vážně poškodit či dokonce zabít. Tomuto nebezpečí se nelze – ze zásadních důvodů – při použití násilí nikdy zcela vyhnout.

Seznam literatury

AKVINSKÝ, Tomáš. *Theologická summa*. Soukup P.. Olomouc : Bohovědné učiliště Řádu dominikánského v Olomouci, 1938.

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Zvon, 1991, ISBN 80-7113-009-5.

Katechismus katolické církve. 2. dopl. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. 793 s. ISBN 80-7192-473-3.

KOPEČNÝ, Roman Několik slov o sebeobraně. In *Aktuální problémy postavení a činnosti soukromých bezpečnostních a detektivních služeb : Sborník*. první. Praha : Policejní akademie České republiky, 1993. s. 105.

NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Prvá přídrž : Unua perbraka blokado. Praha : Česká esperantská asociace, 1984. 41 s.

NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Příručka sebeochrany MC-1. Bratislava : Akadémia Policajného zboru Slovenskej republiky, 1994. 245 s. ISBN 80-88751-17-6.

NOVÁK, Jindřich; SKOUPÝ, Otakar; ŠPIČKA, Ivan. *Sebeobrana a zákon*. Praha : Klavis, 1991. 78 s. ISBN 80-900338-0-6.

NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Deset mýtů o palných zbraních v sebeobraně. *Střelecká revue*. 2001, 8, s. 52–54.

NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Kdy končí sebeobranná situace? *Střelecká revue*. 2003, 3, s. 39–42.

NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Sebeobrana křesťana. *Střelecká revue*. 1996, 1, s. 9.

NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. Geneze zločinu a zločinců. In *Pokroky v kriminalistice, díl 2. : Sborník odborných sdělení z mezinárodní konference konané 22. 9. – 23. 9. 2004*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2004. s. 333 – 350.

NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. *Krátké ruční palné zbraně v sebeobraně MS-1 a nutné obraně*. Praha : Alogodos, 1995. 140 s. ISBN 80-85317-10-9.

NOVÁK, Jindřich; ŠPIČKA, Ivan. *Moderní sebeobrana*. Praha : Naše vojsko, 1969. 154 s.

ŠPIČKA, Ivan; NOVÁK, Jindřich. *Úvod do sebeobrany MS-1*. Vyd. 1. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 1990. 158 s. ISBN 80-01-00430-0.

ABSTRAKT

KOPEČNÝ, R. *Sebeobrana a její etické aspekty*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce T. Machula.

Klíčová slova: sebeobrana, sebeochrana, sindefendologie, situace, druhy identifikací, krátké ruční palné zbraně, etika, násilí spravedlivé v teologii sv. T. Akvinského

Práce se zabývá sebeobranou jako věcně možnou, mravně povinnou a právně přípustnou. Vychází ze zorného úhlu sindefendologie, vědecké disciplíny o sebeobraně, a ze zorného úhlu etického – z etiky křesťanské.

Objasňuje, proč je třeba ze sindefendologie vycházet, a že je nutné ze zásadních důvodů odmítnout všechny tzv. if-koncepce „sebeobrany“ (džiu-džitsu, aikidžitsu, karate, kendžitsu, nebo soustav z nich vycházejících). Etická oprávněnost je posuzována na základě Summy Teologické sv. Tomáše Akvinského, Katechismu katolické církve a možností napadeného se bránit a nebezpečí, která mu z toho plynou.

Jako zásadní je chápána nutnost i užitečnost základního rozdělení situací na sebeobranné a sebeochranné, neboť až toto dělení umožňuje obránci identifikovat charakter bojové situace, a tím i v etickém ohledu přijatelné bojové akce dříve, než by se octl ve vyslovené časové tísní.

ABSTRACT

Self-defence And Its Ethical Aspects.

Keywords: self-defense, self-protection, sindefendology, situation, types of identifications, short hand firearms, ethics, just violence in theology of St. T. Aquinas

This work deals with self-defence as objectively possible, morally obligatory and legally permissible. It is based on sindefendology, the scientific discipline of self-defence, and Christian ethics.

It explains the need of sindefendology base, and the necessity of rejecting all the if-concepts of “self-defence“ (jijitsu, aikijitsu, karate, kenjitsu, or systems resulting from them). Ethical justification is assessed on the basis of the Summa Theological by St. Thomas Aquinas, the Catechism of the Catholic Church, the defence options of the assaulted and possible danger as a result.

It is essential as well as useful to distinguish between situations of self-defence and self-protection, as only this division allows the defender to identify the nature of the combat situation, and the acceptable ethical reaction before having been placed into the serious time pressure.